

بررسی رابطه مهارت‌های معلمان و خلاقیت دانش آموزان (مطالعه موردی مدارس دخترانه مقطع ابتدایی منطقه پاکدشت)

رویا رمضانی*^۱، ناصر شیرکوند^۲، خدیجه رمضانی^۳

۱- کارشناس ارشد مدیریت آموزشی، مدرس دانشگاه فرهنگیان

Email: m.royaramezani@gmail.com

۲- عضو هیات علمی و مدیر گروه علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان پیشوا

Email: n.shirkavand@cfu.ac.ir

۳- کارشناس ارشد مدیریت آموزشی، کارشناس گروه آموزشی ابتدایی پاکدشت

Email: ramezani.shahla@gmail.com

چکیده

هدف: هدف این پژوهش، بررسی رابطه مهارت‌های معلمان و خلاقیت دانش آموزان (مطالعه موردی مدارس ابتدایی دخترانه پاکدشت) است.

روش: روش پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر روش اجرا توصیفی-پیمایشی از نوع همبستگی است. ابزار گردآوری داده‌ها در این پژوهش پرسشنامه‌های استاندارد مهارت‌های حرفه‌ای معلمان حاجی‌زاد (۱۳۹۰) و پرسشنامه خلاقیت راود سپ (۱۹۹۹) می‌باشد. از بین ۸۲ مدرسه ابتدایی دخترانه منطقه پاکدشت، ۱۰ مدرسه بعنوان جامعه آماری شامل ۳۶۷۳ دانش آموز و ۱۰۹ معلم شاغل در نیمسال اول سال تحصیلی ۹۹-۹۸ انتخاب شد. براساس فرمول تعیین حجم کوکران تعداد ۸۵ معلم و ۳۴۸ دانش آموز بعنوان نمونه پژوهش تعیین شد. برای آزمون فرضیه‌های پژوهش از آزمون همبستگی اسپیرمن توسط نرم افزار SPSS استفاده شده است. پایایی پرسشنامه‌های پژوهش با استفاده از آلفای کرونباخ مورد تایید قرار گرفت.

یافته‌ها: نتایج به دست آمده نشان داد که مهارت‌های حرفه‌ای معلمان با خلاقیت دانش آموزان دختر مقطع ابتدایی پاکدشت با ضریب ۰/۶۸۱ ارتباط مثبت و معناداری دارد. همچنین بین مهارت روش تدریس، تکنولوژی آموزشی، طراحی آموزش، و ارزشیابی معلمان به ترتیب با ضرایب ۰/۴۷۷، ۰/۳۵۹، ۰/۶۲۷، ۰/۶۹۲ با خلاقیت دانش آموزان رابطه مثبت و معناداری مشاهده شد.

کلمات کلیدی: مهارت، مهارت معلمان، خلاقیت.

۱- مقدمه

ایجاد تغییرات متناسب با تحولات فناوری در عرصه اطلاعات و ارتباطات، یکی از محورهای جدی تغییر در قرن بیست و یکم است [1]. فرایند جهانی شدن، راه را به سوی جامعه‌ای دانش مدار می‌گشاید که در آن دانش و اطلاعات، محور رشد و توسعه هر جامعه‌ای خواهد بود. بدیهی است رویارویی با چالش‌های جوامع دانش مدار، نیازمند بازنگری و طراحی مجدد نظام‌های آموزشی و فرایند آموزش است [2,3]. آموزش و پرورش مهمترین نهاد اجتماعی برآمده از متن جامعه و در عین حال سازنده و تکامل دهنده آن است و تأثیر آن در پیشرفت جامعه، امری کاملاً محسوس است [4]. امروزه نظام آموزش و پرورش بنا به

ضرورت تغییرات اجتماعی یکی از سازمانهای پیچیده و بزرگ اجتماعی در هر کشوری محسوب می شود [5,6]. از میان سازمان های گوناگونی که در آموزش و پرورش به طور رسمی فعال هستند، مدرسه ها، به عنوان یک سازمان اجتماعی حساس، نقش مهمی در تحقق هدف های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بر عهده دارند [4].

نظام آموزش پرورش، از اجزا و عناصر در هم تنیده ای برخوردار می باشد بعضی از عناصر نسبت به بعضی دیگر، تاثیر بیشتری دارند. یکی از این اجزای این نظام معلم است. رشد مهارت و توسعه توانایی معلمها بسیار مهم، حیاتی و حساس می باشد، چون معلم فرایندهای یادگیری را مدیریت می نماید و یادگیری دانش آموزان را هدف قرار می دهد [7]. بنابراین قرن بیستم نظام آموزشی تازه ای را پی ریزی کرده است که معلم شالوده ای آن محسوب می شود و اگر این شالوده محکم و استوار و قابل اعتماد نباشد هر بنایی روی آن گذاشته شود محکوم به فروریزی و از هم پاشیدگی است، زیرا معلمان افرادی هستند که محیط خانواده را به محیط بزرگ جهان خارج وصل می کنند [8].

از دیدگاه ژاپنی ها شایستگی هر کشوری به اندازه شایستگی معلمان آن است و از اینرو، می توان گفت معلم مهمترین عضو نظام آموزشی در فرایند یاددهی- یادگیری و معماری اصلی نظام آموزشی است [9,10]. در حقیقت کیفیت نظام آموزشی در نهایت به کیفیت معلمان آن جامعه وابسته است و هیچ کشوری نمی تواند از سطح معلمانش بالاتر رود به همین جهت است که معلم نقش کلیدی و محکمی در انتقال دانش به یادگیرندگان ایفا می کند و برای ایفای این نقش در درجه اول، خود باید به سلاح فنون و مهارت معلمی، که همانا کسب دانش و فن آوری های جدید می باشد، مجهز باشد و در این راستا شناخت انواع تکنولوژی های آموزشی پیشرفته و دانش فن آوری اطلاعات از اهمیت ویژه ای برخوردار است [8]. جهان به سرعت دگرگون می شود و معلمان نیز مانند دیگر گروه های حرفه ای، با این واقعیت رو به رو می شوند که آموزش های اولیه آنان در جهان امروز، چندان مفید نخواهد بود. آنان باید در سراسر عمر، دانش خود را روزآمد کنند [10]. رفتار معلمان نه تنها در نگرش دانش آموزان نسبت به مطالعه مهم است بلکه موفقیت هر نظام آموزشی در حد تعیین کننده ای به دانش و مهارت های حرفه ای معلم بستگی دارد [9].

تغییر و تحول در جامعه، تغییر در نظام آموزشی را می طلبد و تغییرات در نظام آموزشی، مستلزم تغییر در مؤلفه های اساسی آن می باشد. با توجه به این که معلمان از جمله مهمترین عناصر در نظام آموزشی و از عوامل مؤثر در رشد و توسعه کیفی تعلیم و تربیت به شمار می آیند و نقطه آغاز هر تحول آموزشی هستند، بنابراین برای رسیدن و همسو شدن با تغییرات موجود، باید شرایط تغییرات در رشد آموزشی و مهارتی هدفمند باشد. این مقاله مهارت معلمان دوره ابتدایی را در پرورش خلاقیت بررسی می کند؛ با این امید که کارشناسان و دست اندرکاران تعلیم و تربیت را به تلاش های بیشتر برای بهبود مهارت های لازم برای افزایش خلاقیت برانگیزد.

۲- مبانی نظری

۲-۱ مهارت و صلاحیت معلم

از مسائل ضروری و حیاتی در نظام تعلیم و تربیت، توجه به رشد مهارت معلمان در زمینه های روش های تدریس و استفاده از روش های مؤثر و مفید جهت تربیت فراگیران متفکر است. چرا که آن چه در آموزش و پرورش بایستی به عنوان یک اصل پذیرفته شود، توجه به روش و فنون تعامل با دانش آموزان است [11]. به اعتقاد و باور بسیاری از متخصصان و دست اندرکاران تعلیم و تربیت، یادگیری مهارت های حرفه ای از جایگاه ویژه ای برخوردار است. تا آن جا که معلمی که به اندازه کافی مهارت های تدریس را تجربه نکرده باشد، معلم بدون صلاحیت خوانده می شود [12]. هر ساله بودجه های کلان جوامع به نظام های آموزشی اختصاص داده می شود و در این نظام ها معلمها با تعداد زیادی از دانش آموزان و والدین در ارتباط هستند و

بیشتر مردم نیز از آنان انتظار رشد آموزشی و پرورشی فراگیران را دارند بنابراین توجه به ارتقاء مهارت‌های معلم‌ها از جایگاه و اهمیت ویژه‌ای در جامعه و نظام آموزشی برخوردار است.

صلاحیت معلمان بایستی بطور پیوسته در معرض پژوهش و آنالیز قرار گرفته و باید از طریق بروزرسانی توسعه یابند [13]. معلمانی اثربخش هستند که دستیابی به اهدافی خاص را در نظر می‌گیرند، معلمان اثربخش باید دانش و مهارت‌های مورد نیاز جهت دستیابی به اهداف مورد نظر را داشته باشند و نیز باید بتوانند آنها را در زمان مناسب به شیوه مطلوب و مورد انتظار به کار گیرند.

بر طبق نظر میدلی*، برخورداری از دانش و مهارت‌های مختلف با نام شایستگی یا صلاحیت معلم آورده می‌شود و کاربرد دانش و مهارت‌های مزبور به عنوان عملکرد معلم تلقی می‌شود [14]. صلاحیت ترکیبی از علم، مهارت و روابطی است که شرایط مختلف را پاسخگو می‌باشد [15]. دست اندرکاران نظام‌های آموزشی بر این نکته تأکید می‌ورزند که می‌توان با به کارگیری ابزارهای اطلاعاتی روزآمد، قابلیت‌ها و شایستگی‌های متناسب با نوآوری‌ها را در معلمان به وجود آورد. در آرمان‌هایی که از سوی صاحب نظران برای نظام‌های تعلیم و تربیت مطرح می‌شود، از معلم به عنوان نقطه اتکای هر تغییر و تحولی یاد می‌شود [1]. آموزش و پرورش علاوه بر پاسخگویی به نیازهای جدید در زمینه مهارت‌ها و صلاحیت‌های نیروی انسانی، می‌تواند از فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات در جهت بالا بردن کارایی و اثربخشی فرایند یاددهی و یادگیری بهره‌برد. فن‌آوری‌های جدید می‌تواند مسائل دنیای واقعی را به تناسب برنامه درسی به کلاس آورد و ابزاری برای ارتقای یادگیری فراهم کند [16].

مسئولیت‌های جدید معلم در زمینه کاربرد فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات، براساس سه نوع مهارتی است که او باید داشته باشد: مهارت انجام دادن، مهارت یاد گرفتن و مهارت همکاری. با استفاده از فن‌آوری اطلاعات در کلاس درس، نقش‌های سنتی معلمان تغییر می‌کند. معلم باید از ایفای نقش منبع اطلاعات پرهیز کند و به ایفای نقش راهنمای یادگیری بپردازد. یکی از نقش‌های جدید معلمان نقش تسهیل‌کنندگی است. در نقش جدید، معلمان باید از شیوه‌های گوناگون یادگیری استفاده کنند تا بتوانند به تفاوت‌های فردی در یادگیری پاسخ گویند؛ فن‌آوری را با برنامه درسی تلفیق کنند؛ برنامه درسی جاذبی به کلاس درس بیاورند؛ دانش‌آموزان را در یادگیری معنادار درگیر کنند و روش‌های جدیدی برای ارزیابی کار دانش‌آموزان به کار بندند [17].

نانگ و همکارانش[□] (۲۰۱۵) هفت مهارت ارتباطی، تفکر انتقادی و حل مسئله، کارگروهی، یادگیری مادام‌العمر، اطلاعات و مهارت مدیریتی، مهارت کارآفرینی، مهارت اخلاق حرفه‌ای، مهارت‌های رهبری را به عنوان مهارت‌های عمومی که لازم است در برنامه درسی معلمان قرار گیرد ارائه کردند [18].

۲-۲-۲-۲ خلاقیت

پژوهش و مطالعه منشاء تحول و تغییرات بنیادی در زمینه‌های مختلف است [19]. معلم موفق، معلمی است که علاوه بر آموزش، فرصت‌های یادگیری را فراهم می‌سازد [20]. معلمان به دلیل نقش برجسته‌ای در یادگیری دانش‌آموزان در طول تحصیلات و زندگی آنان دارند و نیز بدلیل اینکه اعمال و رفتارشان در ایجاد انگیزه‌های یادگیری موثر است نیازمند کسب مهارت‌ها و صلاحیت‌های مختلف شغلی و حرفه‌ای هستند. جامعه‌ی امروز با توجه به مسائل فردی و اجتماعی پیچیده‌ای که

* Midly

† Zygaïtienè

دارد نیازمند افرادی است که علاوه بر کسب صلاحیت‌هایی بتوانند به طور خلاق بیندیشد و باورها و توانایی‌های خود را بشناسند [6,21].

برای تربیت دانش آموزانی که قادر به طبقه‌بندی اطلاعات، پردازش و پیش بینی آن باشند، معلمان باید در نقش خود بازنگری کنند و به جای سخنرانی، به راهنمایی دانش آموزان روی آورند. آنان باید اطلاعات و فناوری های جدید را در کلاس درس به کار گیرند (معروفی، ۱۳۸۴). معلم باید از روش‌ها و راهبردهای مؤثر برای تدریس آگاه باشد و به گونه‌ای اثرگذار بنا بر موقعیت و دانش آموزان خاص، از این فنون بهره گیرد. معلمانی در این زمینه موفق ترند که از مهارت های حرفه ای لازم برخوردار باشند [22]. در فرایند یاددهی - یادگیری با رویکرد سنتی، نقش اصلی بر عهده معلم است. معلم ارائه دهنده اطلاعات و دانش آموز شنونده است. این رویکرد معلم محور است و بر نتیجه یادگیری تأکید می‌ورزد؛ در حالی که رویکرد فعال، دانش آموز محور است و بر فرایند یادگیری تأکید دارد. معلم در این رویکرد نقش راهنما و تسهیل کننده را بر عهده دارد و دانش آموز فعال است. در این رویکرد بر فعالیت‌های ذهنی، چون مفهوم سازی، پردازش اطلاعات، توانایی قضاوت، تحلیل، تشخیص، تفسیر و حل مسأله تأکید می‌شود [23].

معلم می‌تواند با ایجاد موقعیت‌های پویا و با استفاده از شیوه‌های نوین آموزشی، زمینه ظهور خلاقیت در دانش آموزان را فراهم سازد [24]. باید دانست که پویایی‌ها و ساز و کار پرورش خلاقیت تنها به ویژگی‌های فردی بستگی ندارد؛ بلکه عوامل محیطی مانند تشویق، بازداری و سایر عوامل در این امر دخالت دارد. برخی از معلمان در پرورش خلاقیت دانش آموزان از مهارت خاصی برخوردارند. آنان در کلاس درس، شرایطی را به وجود می‌آورند تا تفکر انتقادی و رفتارهای خلاقه دانش آموزان را بر می‌انگیزند [25].

برای ایجاد و تقویت خلاقیت در دانش آموزان معلمان باید صلاحیت داشته باشند یعنی علاوه بر دانش باید مهارت‌های لازم از جمله مهارت‌های عمومی و اختصاصی داشته باشند. مهارت‌های عمومی شامل، آن دسته از مهارت‌هایی است که معلمان صرف نظر از نوع درسی که تدریس می‌کنند باید از آن برخوردار باشند. مانند داشتن طرح درس، توانایی هدایت بحث‌های گروهی و مانند اینها. مهارت‌های اختصاصی شامل، مجموعه توانایی‌هایی است که معلمان در تدریس دروس خاصی با توجه به هدفها و برنامه این دروس به کار می‌بندند.

۲-۳ پیشنهاد تجربی پژوهش

پروفسور سورگیچ (۱۹۷۸)، استاد برجسته تعلیم و تربیت، در کتاب مبانی علمی هنر تدریس بیان می‌کند که بدون تردید هیچ فرد دیگری جز معلم نمی‌تواند تأثیر بیشتری بر آنچه در مدارس می‌گذرد داشته باشد. معلم می‌تواند تعلیم و تربیت را فرایندی توأم با لذت و کامیابی، یا فرایندی بی‌ثمر کند [26]. برونر (۱۹۷۷) در مقدمه کتاب مشهور خود با عنوان فرایند تعلیم و تربیت، بر اهمیت معلم به عنوان عنصر کلیدی در اجرای برنامه‌های درسی تأکید می‌کند. اگر یک برنامه درسی نتواند معلمان را تغییر دهد، تعادل آن‌ها را برهم بزند، به آگاهی آنها بیفزاید و آنها را به حرکت در آورد، قهراً هیچ گونه تأثیری بر کسانی که توسط آن‌ها تعلیم داده می‌شوند، نخواهد داشت [22]. کراپلی [24] در کتاب «خلاقیت در آموزش و یادگیری» الگویی را برای پرورش خلاقیت در کلاس درس مطرح کرده است. او در این اثر، ویژگی‌های شناختی و مهارتی، شخصیتی و انگیزشی افراد خلاق را برشمرد و نظر معلم را به پرورش این ویژگی‌ها جلب کرده است. نتایج پژوهش کانتر و همکاران* [27] نشان داد صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان در چهار مقوله‌ی دانش عمومی، دانش موضوعی، دانش تربیتی و دانش تربیتی - موضوعی قرار می‌گیرد. آنگ و همکارانش [28] در مطالعه خود دریافتند که مهارت‌های ارتباطی در معلمان بویژه در بخش بیان، نیاز به ارتقاء

* Kunter & et al

و بهبود دارد و نقص یا حتی عدم تسلط کامل به مهارت‌های ارتباطی خوب بیان کردن می‌تواند تاثیرات منفی عمده‌ای بر نتایج کار آنها در ارتباط با دانش آموزان داشته باشد. گارتمیر و همکاران [19] در پژوهشی تحت عنوان پرورش مهارت‌های ارتباطی حرفه‌ای پزشکان و معلمان؛ اثرات آموزش الکترونیکی با موارد ویدئویی و بازی کردن نقش دریافتند که آموزش‌های الکترونیکی به تنهایی موثر نیستند و نیاز است روش آموزش به صورت ترکیبی باشد. یعنی در ارتباط‌های کلاسی چیزی بیش از مطالب کلاسی و درسی سبب اثربخشی آموزش می‌شود و آن وجود معلم و مهارت‌های ارتباطی اوست.

به اعتقاد بهرنگی [29] آموزش‌های تربیت معلم و ضمن خدمت، هنگامی مؤثر است که معلمان بتوانند از امکانات آموزشی در جهت رفع مشکلاتی که در کلاس‌های درس با آن مواجه اند بهره گیرند و در دو بعد علمی و عملی مهارت بیشتری پیدا کنند. پژوهش دانش پژوه [30] نشان داد که مهارت عمومی معلمان دوره ابتدایی از دید معلمان (خودسنجی)، مدیران و مشاهده‌گران از حد اقل ملاک تعیین شده (۶۰ درصد مهارت‌های عمومی) بالاتر است. اما میانگین مهارت‌های اختصاصی آنان با حد متوسط ملاک، تفاوت چندانی ندارد. سابقه تدریس و شرایط و امکانات فیزیکی کلاس درس از عوامل تأثیرگذار در موفقیت معلمان است. به طور کلی روش تدریس معلمان دوره راهنمایی بیشتر معلم محور است تا دانش آموز محور. آنان بیشتر از فنون سخنرانی و آموزش یکطرفه استفاده می‌کنند و نارسایی‌های زیادی در روش تدریسشان وجود دارد. نادری و همکارانش [9] در پژوهش خود دریافتند که مهارت‌های حرفه‌ای معلمان در زمینه مؤلفه روش تدریس، طراحی آموزشی و ارزشیابی و تکنولوژی آموزشی بیانگر این واقعیت است که معلمان از مهارت‌های حرفه‌ای لازم برخوردار نیستند و در تدریس با مشکلاتی مواجه‌اند. صادقی فر [31] در مطالعه خود تحت عنوان شناسایی وضعیت مهارت‌های اطلاعاتی ارتباطی در معلمان ابتدایی شهر تهران و اثر آن بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان نشان داد که بین وضعیت موجود و مطلوب برخورداری از مهارت‌های اطلاعاتی ارتباطی (برقراری ارتباط، تبادل اطلاعات، تفکر خلاق و انتقادی و مهارت‌های پژوهشی) در معلمان تفاوت وجود دارد و آنان وضعیت موجود خود را پایین‌تر از وضعیت مطلوب ارزیابی نمودند. همچنین معلمان اذعان داشتند که استفاده از مهارت‌های اطلاعاتی ارتباطی در بهبود و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مؤثر بوده است. بعلاوه اینکه برخی از پژوهش‌ها به شیوه‌های نوین آموزشی توجه داشته و اثر آموزش فعال را بر خلاقیت و یادگیری دانش‌آموزان سنجیده‌اند؛ از جمله کرامتی، حسینی و عسکری [32,33,34] در پژوهش‌های خود نشان دادند، شیوه‌های جدید آموزشی که براساس روش‌های فعال تدریس است، موجب تسهیل یادگیری و افزایش سطح دانش فراگیران می‌شود.

۳- فرضیه‌های پژوهش

۳-۱ فرضیه اصلی

بین مهارت‌های معلمان خلاقیت دانش‌آموزان دختر مقطع ابتدایی پاکدشت رابطه وجود دارد.

۳-۲ فرضیه‌های فرعی

- بین مهارت روش تدریس معلمان با خلاقیت دانش‌آموزان دختر مقطع ابتدایی پاکدشت رابطه وجود دارد.
- بین مهارت تکنولوژی آموزشی معلمان با خلاقیت دانش‌آموزان دختر مقطع ابتدایی پاکدشت رابطه وجود دارد.
- بین مهارت طراحی آموزشی معلمان با خلاقیت دانش‌آموزان دختر مقطع ابتدایی پاکدشت رابطه وجود دارد.
- بین مهارت ارزشیابی معلمان با خلاقیت دانش‌آموزان دختر مقطع ابتدایی پاکدشت رابطه وجود دارد.

۴- روش شناسی پژوهش

این پژوهش از لحاظ هدف پژوهش کاربردی و از لحاظ نحوه اجرا، پژوهش توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری از بین ۸۲ مدرسه ابتدایی دخترانه منطقه پاکدشت، ۱۰ مدرسه بعنوان جامعه آماری انتخاب شد که شامل ۳۶۷۳ دانش آموز و ۱۰۹ معلم شاغل در نیمسال اول سال تحصیلی ۹۹-۹۸ می باشد. براساس فرمول تعیین حجم جامعه محدود کوکران تعداد ۸۵ معلم و ۳۴۸ دانش آموز تعیین شد. براین اساس با پیش بینی ریزش نمونه پژوهش تعداد ۴۷۰ پرسشنامه (۹۰ پرسشنامه معلم و ۳۸۰ پرسشنامه دانش آموز) به روش تصادفی ساده توزیع شد که از این تعداد ۴۴۷ پرسشنامه صحیح (۸۶ معلم و ۳۶۱ دانش آموز) جمع آوری شد.

ابزار گردآوری داده های پژوهش پرسشنامه های استاندارد مهارت های حرفه ای معلمان حاجی زاد (۱۳۹۰) و پرسشنامه خلاقیت راودسپ (۱۹۹۹) است. پرسشنامه مهارت های حرفه ای معلمان شامل ۲۵ سوال و چهار بعد (روش تدریس، تکنولوژی آموزشی، طراحی آموزشی، ارزشیابی)؛ می باشد و پرسشنامه خلاقیت، از فرم اعتبارسنجی شده ترکیب پرسشنامه های راودسپ (۱۹۹۹) و انجمن خلاق آمریکا شامل ۲۱ سوال و سه بعد (حساسیت، اعتماد بنفس، ایده یابی) تشکیل شده است. در پژوهش حاضر پایایی پرسشنامه های پژوهش براساس ضریب آلفا کرونباخ به ترتیب با ضرایب ۰/۹۴۱ و ۰/۹۳۳ تایید شد. اسپیرمن برای تجزیه و تحلیل داده ها و آزمون فرضیات پژوهش از آزمون همبستگی اسپیرمن استفاده شد.

۵- یافته های پژوهش

۵-۱ فرضیه اول پژوهش

بین مهارت روش تدریس معلمان با خلاقیت دانش آموزان دختر مقطع ابتدایی پاکدشت رابطه وجود دارد.

جدول ۱. ضریب همبستگی بین مهارت روش تدریس معلمان با خلاقیت دانش آموزان

متغیر/عامل	ضریب R	حساسیت	اعتماد به نفس	ایده یابی	خلاقیت
روش تدریس	۰/۴۹۴	۰/۳۷۱	۰/۴۸۰	۰/۴۷۷	
	معناداری	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰

بر اساس نتایج حاصل از آزمون، بین مهارت روش تدریس معلمان با خلاقیت دانش آموزان رابطه ی معناداری وجود دارد. ضریب همبستگی این مؤلفه مثبت و مستقیم برابر ۰/۴۷۷ می باشد. یعنی بهبود کیفیت روش تدریس معلمان در خلاقیت دانش آموزان رابطه داشته است. بنابراین بین مهارت روش تدریس معلمان و خلاقیت دانش آموزان دختر مقطع ابتدایی منطقه پاکدشت رابطه ی معناداری وجود دارد. در تبیین نتایج پژوهش می توان عنوان کرد که توجه به نوع و کیفیت روش تدریس در توان ایده یابی، بهبود اعتماد بنفس و حساسیت و توجه دانش آموزان و در نتیجه افزایش توان خلاقیت آنها نقش دارد.

۵-۲ فرضیه دوم پژوهش

بین مهارت تکنولوژی آموزشی معلمان با خلاقیت دانش آموزان دختر مقطع ابتدایی پاکدشت رابطه وجود دارد.

جدول ۲. ضریب همبستگی بین مهارت بکارگیری تکنولوژی آموزشی معلمان با خلاقیت دانش آموزان

متغیر/عامل	ضریب R	حساسیت	اعتماد به نفس	ایده یابی	خلاقیت
تکنولوژی آموزشی	۰/۳۵۲	۰/۳۰۹	۰/۳۸۳	۰/۳۵۹	
	معناداری	۰/۰۰۱	۰/۰۰۴	۰/۰۰۰	۰/۰۰۱

بر اساس نتایج حاصل از آزمون، بین مهارت بکارگیری تکنولوژی آموزشی با خلاقیت دانش آموزان رابطه‌ی معناداری وجود دارد. ضریب همبستگی این مؤلفه مثبت و مستقیم برابر ۰/۳۵۹ می‌باشد. یعنی بکارگیری و استفاده صحیح از تکنولوژی آموزشی توسط معلمان در خلاقیت دانش آموزان رابطه داشته است. بنابراین بین مهارت بکارگیری و استفاده صحیح از تکنولوژی آموزشی توسط معلمان و خلاقیت دانش آموزان دختر مقطع ابتدایی منطقه پاکدشت رابطه‌ی معناداری وجود دارد.

۵-۳ فرضیه سوم پژوهش

بین مهارت طراحی آموزشی معلمان با خلاقیت دانش آموزان دختر مقطع ابتدایی پاکدشت رابطه وجود دارد.

جدول ۳. ضریب همبستگی بین مهارت طراحی آموزشی معلمان با خلاقیت دانش آموزان

متغیر/عامل	حساسیت	اعتماد به نفس	ایده‌یابی	خلاقیت
طراحی آموزشی	ضریب R	۰/۶۱۵	۰/۵۶۷	۰/۶۲۷
	معناداری	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰

بر اساس نتایج حاصل از آزمون، بین مهارت طراحی آموزشی با خلاقیت دانش آموزان رابطه‌ی معناداری وجود دارد. ضریب همبستگی این مؤلفه مثبت و مستقیم برابر ۰/۶۲۷ می‌باشد. یعنی طراحی صحیح آموزشی و استفاده صحیح از آن توسط معلمان در خلاقیت دانش آموزان رابطه داشته است. بنابراین بین مهارت طراحی آموزشی معلمان و خلاقیت دانش آموزان دختر مقطع ابتدایی منطقه پاکدشت رابطه‌ی معناداری وجود دارد.

۵-۴ فرضیه چهارم پژوهش

بین مهارت ارزشیابی معلمان با خلاقیت دانش آموزان دختر مقطع ابتدایی پاکدشت رابطه وجود دارد.

جدول ۴. ضریب همبستگی بین مهارت‌های ارزشیابی معلمان با خلاقیت دانش آموزان

متغیر/عامل	حساسیت	اعتماد به نفس	ایده‌یابی	خلاقیت
ارزشیابی معلم	ضریب R	۰/۶۱۲	۰/۶۲۸	۰/۶۹۲
	معناداری	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰

بر اساس نتایج حاصل از آزمون، بین مهارت ارزشیابی معلمان با خلاقیت دانش آموزان رابطه‌ی معناداری وجود دارد. ضریب همبستگی این مؤلفه مثبت و مستقیم برابر ۰/۶۹۲ می‌باشد. یعنی ارزشیابی مناسب و درست توسط معلمان در خلاقیت دانش آموزان رابطه داشته است. بنابراین بین مهارت ارزشیابی معلمان و خلاقیت دانش آموزان دختر مقطع ابتدایی منطقه پاکدشت با بیشترین ارتباط رابطه‌ی معناداری وجود دارد.

۵-۵ فرضیه اصلی پژوهش

بین مهارت‌های معلمان خلاقیت دانش آموزان دختر مقطع ابتدایی پاکدشت رابطه وجود دارد.

جدول ۵. ضریب همبستگی بین مهارت‌های معلمان با خلاقیت دانش آموزان

متغیر/عامل	حساسیت	اعتماد به نفس	ایده‌یابی	خلاقیت
مهارت معلمان	ضریب R	۰/۶۵۷	۰/۶۰۸	۰/۶۸۱
	معناداری	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰

بر اساس نتایج حاصل از آزمون، بین مهارت‌های حرفه‌ای معلمان با خلاقیت دانش‌آموزان رابطه‌ی معناداری وجود دارد. ضریب همبستگی این مؤلفه مثبت و مستقیم برابر ۰/۶۸۱ می‌باشد. یعنی مهارت‌های حرفه‌ای معلمان (روش تدریس، تکنولوژی آموزشی، طراحی آموزشی، ارزشیابی) در ایجاد و رشد خلاقیت دانش‌آموزان رابطه داشته است. بنابراین مهارت‌های حرفه‌ای معلمان در خلاقیت دانش‌آموزان دختر مقطع ابتدایی منطقه پاکدشت با ضریب بالایی رابطه‌ی معناداری دارد.

۵- نتیجه‌گیری و پیشنهادات

خصوصیات مربی و شیوه‌های آموزش وی می‌تواند به افزایش تفکر خلاق بیانجامد. مربیانی که از شیوه کودک محور در آموزش خود استفاده می‌کنند، کودکان را نسبت به محرکات محیطی پیرامون حساس می‌نمایند، از تأکید بر الگوهای قالبی اجتناب می‌ورزند و کلاس را چنان سازماندهی می‌نمایند که محیطی تنوع و خلاق ایجاد شود؛ در نتیجه این روش موجب افزایش و رشد خلاقیت در کودکان می‌شود.

امروزه آن دانشی مورد تأکید است که بر عملکرد واقعی دانش‌آموزان در موقعیت‌های واقعی زندگی دلالت کند. بر این اساس، ضرورت بازنگری در روشهای آموزش و یادگیری و توجه به خلاقیت، بیش از هر زمان دیگری به عنوان یک نیاز مطرح است. چراکه موفقیت هر نظام آموزشی در حدی تعیین کننده‌ای به دانش و مهارت‌های حرفه‌ای معلمان بستگی دارد. نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که مهارت‌های حرفه‌ای معلمان با خلاقیت دانش‌آموزان رابطه‌ی معناداری دارد و بیشترین و مؤثرترین ارتباط با مهارت ارزشیابی معلمان دارد. توجه معلمان به اهمیت نوع، چگونگی و ماهیت روش تدریس؛ بکارگیری صحیح از تکنولوژی و طراحی مناسب آموزشی، و همچنین ارزشیابی مناسب در مهارت علمی و تولید دانش و درگیر کردن دانش‌آموزان در فرایند آموزش و یادگیری با بکارگیری ابزارهای آموزشی در رشد خلاقیت آنان نقش ویژه‌ای دارند. نقش معلم در پرورش خلاقیت دانش‌آموزان بصورت نقش محوری و به عنوان سکان‌دار علم و دانش می‌باشد. ایجاد نمودن روحیه پژوهش در دانش‌آموزان، ایجاد انگیزه، ابتکار و تشویق دانش‌آموزان به فعالیت‌های غیر کلاسی، ایجاد علاقه به مطالعه، پر تحرک بودن و فعالیت و پویایی، نوآوری در طرح درس، پشتکار و جدیت، استفاده از حداقل امکانات جهت آموزش، داشتن ابتکار در تدریس، دارا بودن اعتماد به نفس، انعطاف‌پذیری، استفاده از فعالیت‌های فوق برنامه رسمی و غیر رسمی، توجه به تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان، استفاده از وسایل کمک آموزشی، منضبط بودن و داشتن دانش کافی در پرورش و تقویت خلاقیت دانش‌آموزان نقش بارزی دارد. بنابراین با توجه به آنچه بدست آمد می‌توان پیشنهادات زیر را ارائه کرد:

۵-۱- پیشنهادات به معلم

پیشنهاد می‌شود معلمان برای تقویت خلاقیت دانش‌آموزان انگیزه ایجاد کنند. پیشنهاد می‌شود معلمان برای تقویت خلاقیت دانش‌آموزان فعالیت‌های فوق برنامه و موضوعات جدید طراحی و اجرا کنند. پیشنهاد می‌شود معلمان برای تقویت خلاقیت دانش‌آموزان از تکنولوژی‌های به‌روز آموزشی بطور درست استفاده کنند. پیشنهاد می‌شود معلمان برای تقویت خلاقیت دانش‌آموزان، آنها را به پژوهش و پژوهش تشویق کنند.

۵-۲- پیشنهادات به مدیر

پیشنهاد می‌شود مهارت‌های عمومی و حرفه‌ای معلمان پیوسته و بصورت دوره‌ای مورد ارزیابی قرار گیرد. پیشنهاد می‌شود معلمان با مهارت‌های عمومی و حرفه‌ای بالا شنا سایی و مورد تقدیر قرار گیرند تا این کار موجب تشویق دیگر معلمان در جهت پرورش مهارت و خلاقیت آنها شود.

پیشنهاد می شود معلمان خلاق و با مهارت های علمی و آموزشی مطلوب شنا سایی و در تمام مدارس پخش شوند، تا این کار موجب رشد متناسب و همگونی مهارتی در مدارس گردد.

۶- منابع و مأخذ

۱. مهرمحمدی، محمود، بازاندیشی فرایند یاددهی-یادگیری و تربیت معلم، تهران، انتشارات مدرسه، ۱۳۷۹.
2. Sangeeta Dalal. *The Impact of Teachers' Communication Skills on Teaching: Reflections of Pre-service Teachers on their Communication Strengths and Weaknesses*, Vol 6, Issue 5, (2015), pp: 222 – 227. DOI: <https://doi.org/10.32804/IRJMSH>
۳. بازرگان، زهرا، جهانی شدن و تحول نقش مدیران آموزشی، مجموعه مقاله های اولین همایش ملی جهانی شدن و تعلیم و تربیت، انتشارات وزارت امور خارجه، ۱۳۸۴.
۴. ایمانی، جواد، تبیین رابطه مهارت های مدیریتی مدیران با جو سازمانی مدارس و رضایت شغلی معلمان از دیدگاه معلمان، فصلنامه علوم تربیتی، سال ۵، شماره ۱۷، ۱۳۹۱، ۷۳-۴۵.
۵. صافی، احمد، آموزش و پرورش ابتدایی، دوره اول ودوم متوسطه، تهران: سازمان مطالعه وتدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)، ۱۳۹۳.
۶. مقدسی، زینب؛ جوادی پور، محمد و دهقانی، مرضیه، مطالعه دیدگاه های معلمان در خصوص صلاحیت های حرفه ای معلمان ابتدایی در تهران، فصلنامه پویا در آموزش علوم تربیتی و مشاوره دوره دوم، شماره ۴، ۱۳۹۵.
۷. قره داغی، بهمن، سنجش مشاهده ای، شیوه های نو در خدمت ارزشیابی کیفی توصیفی، تهران: انتشارات مدرسه، ۱۳۸۸.
۸. مقدس زاده، حسن؛ یمین فیروز، موسی و علی محمدی، خدیجه، بررسی رابطه مهارت های سواد اطلاعاتی با اثربخشی معلمان: مطالعه موردی معلمان مقطع ابتدایی شهرستان ساری، پژوهشنامه کتابداری و اطلاع رسانی، ۶(۱)، ۱۳۹۵، ۳۲۰-۳۰۶.
۹. نادری، عزت اله؛ حاجیزاد، محمد؛ شریعتمداری، علی و سیف نراقی، مریم، بررسی ومقایسه مهارت های حرفه ای معلمان دروس علوم پایه وعلوم انسانی دوره راهنمایی شهرستان بهشهر به منظور ارائه روش های ارتقای کیفی این مهارت ها، فصلنامه علمی-پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی، سال دوم(۲)، ۱۳۸۹، ۹۶-۷۵.
۱۰. دلور، ژاک، یادگیری گنج درون. گزارش کمیسیون بین المللی آموزش و پرورش برای قرن بیست و یکم به یونسکو. ترجمه دفتر همکاری های علمی و بین المللی وزارت آموزش و پرورش، چاپ اول، انتشارات تزکیه، تهران، ۱۳۶۷.
۱۱. مویس و رینولدز، تدریس مؤثر (شواهد و اقدامات)، ترجمه: سید احمد ها شمی و منیره مهرابی، انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد لامرد، ۱۳۹۱.
۱۲. روف، علی، بررسی جنبش جهانی برای بهسازی تربیت معلم، انتشارات پژوهشکده تعلیم و تربیت، ۱۳۷۹.
13. Selvi, K. *Teachers' competencies. Cultura International Journal of Philosophy of Culture and Axiology*, 7(1), 2010, 167-175.
۱۴. محمودی، امیرحسین، شاید سستی های حرفه ای معلم اثربخش، مدارس (پژوهش های آموزشی اطلاع رسانی)، شماره اول، ۱۳۸۷-۱۳۶-۸۸.
15. Žvan, M., & Lešnik, B. *COMPETENCIES FOR TEACHERS OF PHYSICAL AND HEALTH EDUCATION. Research in Physical Education, Sport & Health*, 3(1), 2014.
۱۶. مهرمحمدی، محمود، تعلیم و تربیت، فرهنگ و جهانی شدن. مجموعه مقالات اولین همایش ملی جهانی شدن و تعلیم و تربیت، انتشارات وزارت امور خارجه، ۱۳۸۴.

۱۷. مهرمحمدی، محمود، تدوین سیاست‌های راهبردی فناوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش و پرورش. مؤسسه پژوهشی برنامه‌ریزی درسی و نوآوری‌های آموزشی، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، ۱۳۸۴ الف.
18. Ngang, T. K., Yunus, H. M., & Hashim, N. H., *Soft Skills Integration in Teaching Professional Training: Novice Teachers' Perspectives. Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 186, 2015, 835-840.
19. Gartmeier, m., Bauer, j., Fischer, m. r., Hoppe-seyler, t., Karsten, g., Kiessling, c., & Prenzel, m. *Fostering professional communication skills of future physicians and teachers: Effects of e-learning with video cases and role-play, Instructional Science* 43(4), 2015, 443-462. DOI: 10.1007/s11251-014-9341-6
۲۰. شعاری‌نژاد، علی اکبر، برای رشد علمی و فنی معلمان. رشد معلم شماره ۱۶۷، دفتر انتشارات کمک آموزشی، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، ۱۳۸۱.
۲۱. رحمانیفر، رحمت، بررسی رابطه صلاحیت‌های حرفه‌ای دبیران زبان انگلیسی با احساس خودکارآمدی و خلاقیت. (پایان نامه کارشناسی ارشد)، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، ۱۳۹۲.
۲۲. مهرمحمدی، محمود، بررسی تطبیقی نظام برنامه‌ریزی درسی در جمهوری اسلامی ایران و جمهوری فدرال آلمان، برنامه درسی: نظرگاه‌ها، رویکردها و چشم‌اندازها، با همکاری گروهی از استادان دانشگاه، انتشارات به نشر، (۱۳۸۱)،
۲۳. رضوی، سیدعباس، یادگیری الکترونیکی در مقایسه با یادگیری صنعتی، رشد تکنولوژی آموزشی، شماره ۱۷۰، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، ۱۳۸۴.
24. Cropley, A J., *creativity in education and learning: A Gide for teachers and educators London: Kegan pawl, 2001.*
25. Cropley, A J., *more ways than one: fostering creativity in the classroom, Ablex, Norwood, NJ, 1992.*
۲۶. گیج، ان، ال. مبانی علمی هنر تدریس. ترجمه محمود، مهرمحمدی، انتشارات مدرسه، ۱۳۷۹.
27. Kunter, M., Klusmann, U., Baumert, J., Richter, D., Voss, T., & Hachfeld, A. Professional competence of teachers: Effects on instructional quality and student development. *Journal of Educational Psychology*, 105(3), 2013.
28. Ong, E. G., Lim, C. S. and Ghazali, M., "Enhancing Communication Skills in Mathematics Teachers through the Lesson Study Collaboration: A Pilot Study," 2007, retrieved from www.recsam.edu.my/cosmed/cosmed07/.../Mathematics%5CM015F.pdf on 2/7/2013
۲۹. بهرنگی، محمدرضا، نقش مدارس در هدایت جهانی سازی مشارکت در توسعه شناخت، مجموعه مقاله‌های همایش ملی جهانی شدن و تعلیم و تربیت، انتشارات وزارت امور خارجه، ۱۳۸۴.
۳۰. دانش پژوه، زهرا، ارزشیابی مهارت‌های حرفه‌ای (تدریس) معلمان دوره راهنمایی (علوم و ریاضی). مؤسسه پژوهشی و برنامه‌ریزی درسی و نوآوری‌های آموزشی، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، ۱۳۸۲.
۳۱. صادقی‌فر، زهرا، شناسایی و وضعیت مهارت‌های اطلاعاتی ارتباطی در معلمان ابتدایی شهر تهران و اثر آن بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، ۱۳۹۲.
۳۲. کرامتی، مهین، تأثیر شیوه‌های نوین آموزش و ارزشیابی علوم تجربی دوره ابتدایی در میزان یادگیری دانش‌آموزان در آن درس، چکیده و خلاصه گزارش ۴۰ طرح پژوهشی و پایان‌نامه، مؤسسه پژوهشی برنامه‌ریزی درسی و نوآوری‌های آموزشی، ۱۳۷۹.
۳۳. حسینی، افضل‌السادات، تأثیر برنامه آموزش خلاقیت در دانش، نگرش و مهارت‌های تدریس معلمان، مؤسسه پژوهشی برنامه‌ریزی درسی و نوآوری‌های آموزشی، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، ۱۳۸۲.
۳۴. عسکری، محمد، تأثیر روش‌های آموزش خلاقیت بر میزان خلاقیت دانش‌آموزان دختر پایه‌ی چهارم ابتدایی استان همدان، سازمان آموزش و پرورش استان همدان، ۱۳۸۳.

(Case study of elementary girls' school in Pakdasht)

Naser Shirkavand¹, Roya Ramezani², Khadijeh Ramezani³

¹ Faculty and Head of Educational Sciences Group, Farhangian University, Pishva, Tehran, Iran
n.shirkavand@cfu.ac.ir

² Faculty of Educational Sciences Group, Farhangian University, Tehran, Iran
m.royaramezani@gmail.com

³ Master of Educational Management, Expert Elementary Educational Group, Department of Education, Pakdasht, Tehran, Iran
ramezani.shahla@gmail.com

Abstract

Aim: Aim of this study is to investigate the relationship between teacher skills and student creativity. Case study is elementary girls' school.

Method: The research methodology of this study is functional in terms of aim and the descriptive-survey in terms of procedure method with correlational type. Data were collected using standard questionnaires of Hajizad teachers' professional skills (1390) and Rhodosp creativity questionnaire (1999). 10 of 82 elementary girls' schools were selected in Pakdasht region as the statistical population including 3673 students and 109 teachers working in the first semester of the academic year 1398-1399. Based on Cochran volume determination formula, 85 teachers and 348 students were selected as the sample of the study. Spearman correlation test was used to evaluate the research hypotheses by SPSS software. The reliability of the questionnaires was confirmed by Cronbach's alpha.

Results: The results showed that, there is a significant positive correlation between teacher skills and student creativity of elementary girls' school with 0.681 coefficient. Moreover, a positive and significant relationship was observed between the skill of teaching method, educational technology, training design, and evaluation of teachers and the creativity of students with coefficients 0.477, 0.359, 0.627, 0.692, respectively.

Keywords: Skill, Teacher skills, Creativity.